

Rozbiory Polski [Rozbiory Polsk i – Wikipedia, wolna encyklopedia](https://pl.wikipedia.org/wiki/Rozbiory_Polski)
(https://pl.wikipedia.org/wiki/Rozbiory_Polski)

[Ziemie Rzeczypospolitej](#) po [III rozbiorze](#). Powierzchnia: Rosja (63%) — 462 tys. km²; Prusy (19%) — 141 tys. km²; Austria (18%) — 130 tys. km²

The Polish Plumb Cake, alegoria I rozbioru Polski, grafika Johna Lodge'a z 1774 roku

[Alegoria](#) zniewolonej Polski wyzwalanej z kajdan dzięki powstaniu — [cykl Polonia](#) z roku 1863 [Artura Grottgera](#)

Obwieszczenie o [II zaborze](#) pruskim, 1793

[Rejtan — Upadek Polski](#), obraz [Jana Matejki](#) z 1866 roku

[Włodzimierz Tetmajer](#), alegoria Polski umarłej, 1909, [katedra w Kaliszu](#)

Rozbiory Polski — okres w [dziejach Polski](#) i [Litwy](#) w latach 1772–1795, kiedy [Rzeczpospolita Obojga Narodów](#) za sprawą sąsiednich [Rosji](#), [Prus](#) i [Austrii](#) dokonała na ich rzecz [cesji](#) części swojego terytorium, jako wynik przegranej wojny bądź pod groźbą użycia siły.

Geneza

Przyczyną rozbiorów była niezdolność kraju do reform, mogących wzmocnić siłę militarną Polski. Mimo znacznego potencjału gospodarczego, nie udało się przeprowadzić koniecznych reform podatkowych (np. stałego opodatkowania

szlachty i duchowieństwa) i politycznych (m.in. zniesienie [liberum veto](#) i [pańszczyzny](#)). Przeciwnie reformom była zarówno większość szlachty, magnaterii, jak i duchowieństwa. Podejmowane próby reform w myśl idei [oświeceniowych](#) upadły. Szczególną rolę odegrała zdrada części magnatów, wyższego duchowieństwa i szlachty w ramach tzw. [konfederacji targowickiej](#).

U zewnętrznych źródeł rozbiórów leży współdziałanie [Rosji](#) i [Prus](#) na [sejmie konwokacyjnym](#) w 1764. 11 kwietnia mocarstwa te podpisały tajny aneks do traktatu sojuszniczego, w którym zobowiązały się do wspólnego wystąpienia zbrojnego przeciwko Rzeczypospolitej, gdy strony uznają, że zagrożone są ich interesy w tym kraju^[1].

W wyniku presji [prymasa interrexa Władysława Aleksandra Łubieńskiego](#) [Rzeczpospolita](#) uznała oficjalnie na sejmie konwokacyjnym tytuły [carycy Wszech Rosji Katarzyny II](#) (nieuznawany od 1721) i tytuł [króla Prus Fryderyka II](#) (nieuznawany od 1701). Stanowiło to realne zagrożenie dla integralności terytorialnej państwa polskiego. [Rosja](#) w czasie rozbiórów podnosiła z tego tytułu roszczenia terytorialne wobec ziem ruskich [Królestwa Polskiego](#) i [Wielkiego Księstwa Litewskiego](#). Prusy natomiast wykorzystały fakt, że [Prusy Królewskie](#) stanowiły niegdyś integralną całość z [Prusami Wschodnimi](#), choć Fryderyk II przyznawał w „Historia mojego czasu”, że nie posiada żadnych prawnych podstaw do pretensji względem prowincji polskich^[2].

Jednocześnie austriaccy [Habsburgowie](#) jako królowie [Węgier](#) od XVI w. rościli prawa do Rusi Halicko-Włodzimierskiej (po łacinie: Galicji i Lodomerii).

Następstwa

Główne fazy rozbiórów to^[3]:

- **[I rozbiór Polski](#)** — [1772](#) (Rosja, Prusy, Austria)
 - Prusy — ok. 36 tys. km²
 - Austria — ok. 83 tys. km²
 - Rosja — ok. 92 tys. km²
- **[II rozbiór Polski](#)** — [1793](#) (Rosja, Prusy)
 - Prusy — ok. 58 tys. km²
 - Rosja — ok. 250 tys. km²
- **[III rozbiór Polski](#)** — [1795](#) (Rosja, Prusy, Austria)
 - Prusy — ok. 55 tys. km²
 - Austria — ok. 47 tys. km²
 - Rosja — ok. 120 tys. km²

W wyniku trzech rozbiórów poszczególne państwa zagarnęły:

- Rosja — 462 tys. km² obszaru i 5,5 mln mieszkańców;
- Prusy — 141 tys. km² obszaru ok. 2,6 mln mieszkańców;
- Austria — 130 tys. km² obszaru ok. 4,2 mln mieszkańców^[4].

Po III rozbiórze Polski (1795) obszar [zaboru pruskiego](#) stanowił ponad połowę terytorium [Królestwa Prus](#), zaś Polacy stanowili blisko połowę jego ludności^[5].

W 1807 Polska uzyskała namiastkę niepodległości w formie utworzonego [Księstwa Warszawskiego](#), w 1815 przekształcono je w niesuwerenne [Królestwo Polskie](#), formalnie związane [unią personalną](#) z Rosją. Rosja zajęła tym samym 82% terytorium Rzeczypospolitej w granicach z 1772, Austria 11%, Prusy 7%^[6].

W 1916 [Austro-Węgry](#) i [Niemcy utworzyły](#) zależne od nich regencyjne [Królestwo Polskie](#). Powstały po [obaleniu caratu](#) Tymczasowy Rząd Rosji [księcia Lwowa](#) w manifestie 17 marca²/ 30 marca 1917 uznawał dla narodu polskiego *pełne prawo stanowienia o swoim losie według własnej woli i że wierny układom ze swymi sprzymierzeńcami, wierny wspólnym planom walki przeciwko światu germańskiemu, chciwemu walki, dopomoże do utworzenia niezawisłego państwa polskiego ze wszystkich terytoriów, w których Polacy tworzą większość, jako rękojmię trwałego pokoju w przyszłej, nowo zorganizowanej, Europie^[7]. 29 sierpnia 1918 [Rada Komisarzy Ludowych](#) realizując postanowienia [pokoju brzeskiego](#) specjalnym dekretem anulowała traktaty rozbiorowe^[8], 7 października [Rada Regencyjna](#) zapowiedziała niepodległość Polski^[9] i 11 listopada przekazała naczelne dowództwo wojska [Józefowi Piłsudskiemu](#), 14 listopada rozwiązała się^[10].*

Po 1918 r. na większości polskich terenów przedrozbiorowych powstały nowe państwa: odrodzona [II Rzeczpospolita](#) Polska, [Litwa](#) oraz [Wolne Miasto Gdańsk](#); skrawki terytorium ziem znalazły się w granicach [Łotwy](#) i [Estonii](#), a część ziem pozostała w granicach [Niemiec](#) oraz [Rosji Radzieckiej](#) (później — [ZSRR](#)).

Uznanie rozbiorów przez państwa trzecie

Według powszechnie w Polsce znanego i powtarzanego przekazu [Imperium Osmańskie](#) jako jedyne państwo trzecie nigdy nie uznało likwidacji Rzeczypospolitej na skutek rozbiorów^[11]. Legenda mówi, że Turcy, chcąc szczególnie podkreślić fakt nieuznania rozbiorów Polski, przy każdej prezentacji ambasadorów i dyplomatów na dworze sułtana powtarzali: „Poseł Lechistanu jeszcze nie przybył^[12]”. W rzeczywistości takich państw w różnych okresach historycznych było więcej (m.in. [Francja](#), [Hiszpania](#), [Dania](#), [Persja](#)), ale część z nich swój sprzeciw *de facto* wycofała uznając ważność postanowień [Kongresu wiedeńskiego](#) z 1815^[13].

Granice między zaborcami

W [Toruniu](#) i okolicy do dziś zachowały się fragmenty kordonu — wału granicznego carsko-pruskiego, usypanego w postaci 3–4-metrowego obniżenia ziemi oraz dwóch wałów ziemnych po bokach. Można je oglądać m.in. wzdłuż drogi ze Służewa do Chorągiewki i Gniewkowa, biegnącej przez poligon (rzadko okresowo zamykanej) czy w Grabowcu i drodze do Brzozówki.

Jako [Trójkąt Trzech Cesarzy](#) określano miejsce, gdzie od 1846 do I wojny światowej (1915) zbiegały się granice trzech europejskich mocarstw, które dokonały rozbioru Rzeczypospolitej Obojga Narodów